

WAT IS HET GODSDIENSTIG EN LEVENSBESCHOUWELIJK VORMINGSONDERWIJS (GVO en HVO) OP DE OPENBARE BASISCHOOL?

drs J.P. de Vries, voorzitter Stichting Dienstencentrum GVO en HVO
maart 2010

Inleiding

Op veel openbare scholen in Nederland worden godsdienstlessen en lessen humanistische vorming gegeven. Dit gebeurt door docenten van buiten de school, die door hun 'zendende instantie' aangewezen zijn om dit onderwijs te geven. Dit document geeft duidelijkheid over de wettelijke basis, de plaats in het openbaar onderwijs en de behoefte aan GVO en HVO.

1. Basis in de onderwijswetgeving

Wet Primair Onderwijs (WPO), artikel 50: Het bevoegd gezag [van de openbare school] stelt de leerlingen in de gelegenheid op de school, binnen de schooltijden, godsdienstonderwijs of levensbeschouwelijk vormingsonderwijs te ontvangen. Van de tijd daaraan te besteden worden ten hoogste 120 uren per schooljaar meegeteld voor het aantal uren onderwijs dat de leerlingen krachtens artikel 8, zevende lid, aanhef en onder a, ten minste moeten ontvangen. Voor de leerlingen die dit onderwijs niet volgen, voorziet het bevoegd gezag in andere onderwijsactiviteiten op de school.

Wet Primair Onderwijs (WPO), artikel 51: Godsdienstonderwijs wordt gegeven door leraren daartoe aangewezen door kerkelijke gemeenten, plaatselijke kerken, of rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid die zich blijkens hun statuten het geven van godsdienstonderwijs ten doel stellen. Levensbeschouwelijk onderwijs wordt gegeven door leraren daartoe aangewezen door volledige rechtsbevoegdheid bezittende organisaties op geestelijke grondslag.

De kerken en organisaties op geestelijke grondslag, bedoeld in artikel 51, worden aangeduid als **de zendende instanties**. Zij zijn het bevoegd gezag voor dit onderwijs en benoemen de docenten. De openbare scholen zijn slechts gastheer.

2. Plaats in het openbaar onderwijs

Volgens de Lager-Onderwijswet van 1806 leidt het openbaar onderwijs kinderen op in alle christelijke en maatschappelijke deugden. Onderwijs in de christelijke leer werd aan de kerken overgelaten. Deze scheiding leidt in 1848 tot de bepaling in de Grondwet dat het openbaar onderwijs wordt gegeven met eerbieding van ieders godsdienstige begrippen of, zoals het tegenwoordig in de Grondwet staat, dat het openbaar onderwijs wordt gegeven met eerbiediging van ieders godsdienst of levensovertuiging. Deze ruimere formulering gaat gepaard met een eveneens ruimere formulering van de opdracht aan het openbaar onderwijs. Volgens de huidige wetgeving moet het openbaar onderwijs aandacht schenken aan de godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de Nederlandse samenleving, en aan onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden (o.a. artikel 46 WPO). Deze opdracht omvat ook het kennisgebied 'geestelijke stromingen' waaraan ook door het bijzonder onderwijs aandacht moet worden besteed. Uiteraard geldt hierbij voor

de openbare school dat zij geen voorkeur uitspreekt voor de een of andere levensbeschouwing.

Dit geldt niet voor het onderwijs dat krachtens art. 50 en 51 WPO op verzoek van ouders in de door hen gekozen godsdienst of levensovertuiging wordt gegeven. Hiervoor is de openbare school niet inhoudelijk verantwoordelijk. De openbare school stelt alleen faciliteiten ter beschikking.

3. Behoeftte aan GVO EN HVO

In ons land bestaat vrijheid van onderwijs. Ouders die waarde hechten aan het overdragen van hun geloof of levensovertuiging, kunnen kiezen voor een bijzondere school die past bij hun geloof of levensovertuiging. Zij kunnen ook kiezen voor de openbare school. Al sinds 1842 hebben zij in dat geval wettelijk het recht te vragen om godsdienstonderwijs of (vanaf 1963) humanistisch vormingsonderwijs voor hun kinderen.

Uit een in 2007 in opdracht van het ministerie van OCW uitgevoerd onderzoek blijkt dat GVO en/of HVO op 56% van de openbare basisscholen wordt aangeboden en dat op 30% van de openbare basisscholen vraag bestaat naar GVO en/of HVO, terwijl het niet (van de gewenste keuze) wordt aangeboden. Voor deze keus voor openbaar onderwijs mét godsdienstonderwijs of humanistisch vormingsonderwijs kunnen (bij voorbeeld) de volgende redenen bestaan:

- a. Er zijn ouders die geen scheidslijn willen trekken binnen de Nederlandse samenleving op levensbeschouwelijke grondslag en daarom principieel kiezen voor openbaar onderwijs voor hun kinderen.
- b. Er is er geen school van de eigen richting op redelijke afstand van de woning
- c. Humanisten maken geen gebruik van de mogelijkheid om bijzondere scholen op humanistische grondslag op te richten en zijn dus aangewezen op het Humanistisch Vormings Onderwijs (HVO) op openbare scholen.
- d. Er zijn ouders die zelf niet gelovig zijn, maar er wel waarde aan hechten, bij voorbeeld met het oog op hun culturele vorming, dat hun kinderen over een godsdienst of levensbeschouwing wat meer leren dan het openbaar onderwijs zelf kan bieden.

4. Instandhouding van het GVO EN HVO

Tot dusver gelden voor deze docenten geen wettelijke bekwaamheidseisen. Dit wordt overgelaten aan de zendende instanties op plaatselijk niveau. In 2004 is echter de wet Beroepen in het Onderwijs (wet BIO) aangenomen, die bepaalt dat deze docenten aan bekwaamheidseisen moeten voldoen op hetzelfde niveau (hoger onderwijs en didactische bekwaamheid) als andere leraren. De zendende instanties zien daarin een kans om de kwaliteit van dit type onderwijs te verbeteren, mits daar een conforme vergoeding tegenover staat. Dank zij het pleidooi van een twintigtal samenwerkende organisaties (zie achteraan) heeft de Tweede Kamer eind 2008 besloten tot een jaarlijkse subsidie voor dit onderwijs ten bedrage van 10 miljoen euro vanaf het schooljaar 2009/2010.

De bepaling dat kosten gemaakt voor het openbaar onderwijs op gelijke voet moeten worden doorberekend naar het bijzonder onderwijs (de zo genoemde overschrijdingsregeling), is in dit geval niet van toepassing, omdat niet het bevoegd gezag van de openbare school wordt bekostigd, maar de zendende instantie van de leraar GVO EN HVO.

Er zijn momenteel circa 700 docenten GVO of HVO werkzaam, waarvan ca. 450 docenten protestants godsdienstonderwijs, ca. 25 docenten rooms-katholiek godsdienstonderwijs, ca. 200 docenten humanistisch vormingsonderwijs en ca. 20 docenten islamitisch godsdienstonderwijs op openbare basisscholen werkzaam, vrijwel allen parttime. In totaal volgen ca. 73.000 leerlingen dit onderwijs.

Als hun werkgever fungeren vijf landelijke stichtingen per geloofsrichting of levensbeschouwing. Deze stichtingen hebben samen de Stichting Dienstencentrum GVO en HVO opgericht, die de subsidie ontvangt van het ministerie, deze verdeelt onder de richtingen en daarover verantwoording aflegt, contact onderhoudt met de openbare basisscholen over de vraag naar GVO en HVO, en met de vakbonden over de arbeidsvoorwaarden voor de docenten een eigen CAO heeft afgesloten.

Voor meer informatie over het GVO EN HVO verwijzen we naar de website www.gvoenhvo.nl. Ook kunt u terecht bij:

- drs. Jurn de Vries, voorzitter van de Stichting Dienstencentrum GVO en HVO.
email: vries.jpde@tiscali.nl / telefoon: 033 – 472.0477 of 06 – 4455.6133
- Jan Beijer, bestuursmanager van de stichting
e-mail: info@gvoenhvo.nl / telefoon: 030 – 285.6697

5. Ondersteunende partners

De samenwerkende organisaties die in 2008 het pleidooi voor een wettelijke vergoeding voor GVO- en HVO-onderwijs ondersteund hebben zijn:

- **PKN** (Protestantse Kerk in Nederland)
- **IKOS** (Interkerkelijk Overleg in Schoolzaken)
- **HVO** (Humanistisch Vormingsonderwijs)
- **L VHVO** (Landelijke Vereniging Humanistisch Vormingsonderwijs)
- **HV** (Humanistisch Verbond)
- **CMO** (Contactorgaan Moslims en Overheid)
- **ISBO** (Islamitische Scholen Besturen Organisatie)
- **SPIOR** (Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond)
- **RKK** (Rooms Katholieke Kerk)
- **Hindoe Raad Nederland**
- **NIK** (Nederlands-Israëlitisch Kerkgenootschap)
- **NKSR** (Nederlandse Katholieke Schoolraad)
- **VBS/NABS** (Vereniging Bijzondere Scholen/ Nederlandse Algemeen Bijzondere Schoolraad)
- **VOO** (Vereniging Openbaar Onderwijs)
- **VOS/ABB** (Vereniging van Openbare en Algemeen Toegankelijke Scholen).
- **AOB** (Algemene Onderwijsbond)
- **CNV Onderwijs**
- **Besturenraad**
- **CBOO** (Contactcentrum Bevordering Openbaar Onderwijs)